

บทที่ 6

การปรับดุลการชำระเงินทางด้านราคา และรายได้พร้อมกัน

การศึกษาร่วมกันถึงการปรับดุลการชำระเงินทางด้านรายได้และราคา กระทำได้ 2 วิธี คือ วิธีการดูดซึม (absorption approach) และวิธีการจ่ายเงิน (payments approach)

วิธีการดูดซึม

เมื่อประเทศมีปัญหาการขาดดุล เครื่องมือที่รัฐบาลใช้ในการปรับระบบเศรษฐกิจคือระดับของการดูดซึม ซึ่งเกี่ยวข้องกับอุปสงค์รวมภายในประเทศ (aggregate domestic demand) และอัตราแลกเปลี่ยน Alexander เป็นผู้วิเคราะห์ดุลการชำระเงินโดยใช้วิธีการดูดซึม โดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของการใช้จ่ายที่แท้จริงกับรายได้ที่แท้จริง และความสัมพันธ์ของรายได้และรายจ่ายที่แท้จริงกับระดับราคา

จากเงื่อนไขของรายได้ประชาชาติ

$$Y = C + I + G + X - M$$

$C + I + G$ คือค่าใช้จ่ายรวม ซึ่ง Alexander เรียกว่าการดูดซึม (absorption) ให้แทนด้วย A และให้ $X - M$ ซึ่งเป็นดุลการค้าแทนด้วย B จะได้ว่า ดุลการค้าซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของดุลการชำระเงินขึ้นอยู่กับผลต่างระหว่างรายได้กับรายจ่าย หรือขึ้นอยู่กับ การดูดซึมภายในประเทศ อาจเขียนสมการได้ใหม่ดังนี้

$$B = Y - A$$

การลดค่าของเงินจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรายได้และผลผลิต ทำให้การดูดซึมเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะมีผลทำให้ B เปลี่ยนแปลงด้วย การเปลี่ยนแปลงของ B, Y และ A สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\Delta B = \Delta Y - \Delta A$$

$$\text{หรือ } b = y - a$$

โดยให้ b , y และ a แทนการเปลี่ยนแปลงของดุลการชำระเงิน รายได้และการดูดซึมตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของการดูดซึม (a) จะเห็นได้ว่าค่าของ a ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการคือ

1. การเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่แท้จริง เมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงจะทำให้การดูดซึมเปลี่ยนแปลง การดูดซึมจะเปลี่ยนแปลงมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับความโน้มเอียงในการดูดซึมให้แทนด้วย c นั่นคือค่าความโน้มเอียงในการดูดซึมขึ้นอยู่กับค่าความโน้มเอียงในการลงทุนและการบริโภค

2. การลดค่าของเงินมีผลกระทบโดยตรงต่อการดูดซึม การลดค่าของเงินทำให้ราคาสินค้าเปลี่ยนแปลง แม้ว่ารายได้จะไม่เปลี่ยนแปลงนั่นคือ ณ ระดับรายได้คงที่ เมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลง การดูดซึมจะเปลี่ยนแปลง ให้แทนด้วย d

$$\text{นั่นคือ } a = cy + d \text{ (Södersten, 1971, หน้า 285)}$$

เมื่อแทนค่า a จะได้ว่า

$$b = y - cy - d$$

$$\text{หรือ } b = (1 - c)y - d$$

สมการข้างต้นสามารถอธิบายถึงผลกระทบของการลดค่าของเงินที่มีต่อดุลการชำระเงิน โดยที่การเปลี่ยนแปลงของดุลการชำระเงิน (b) ขึ้นอยู่กับ (1) ความโน้มเอียงในการดูดซึม (c) (2) การเปลี่ยนแปลงของรายได้ และ (3) การเปลี่ยนแปลงของการดูดซึมทางตรง (d) เนื่องจากการลดค่าของเงิน อย่างไรก็ตาม ผลกระทบของการลดค่าของเงินที่มีต่อดุลการชำระเงิน ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 2 ประการ คือในกรณีที่ ระบบเศรษฐกิจยังคงมีการว่างงาน (unemployment) และในกรณีที่มีการจ้างงานเต็มที่ (full employment)

ในกรณีที่ระบบเศรษฐกิจยังคงมีการว่างงาน เมื่อมีการลดค่าของเงิน ทำให้มีการผลิตเพิ่มขึ้น โดยเริ่มจากการส่งออกเพิ่มขึ้น รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น โดยผ่านการทำงานของตัวทวี การส่งออกจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับประเทศอื่น ๆว่าจะซื้อสินค้าเท่าไรเมื่อมีการลดค่าของเงิน

ผลกระทบของรายได้ที่เพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งจะนำไปใช้ในการดูดซึม ส่วนที่เหลือจะเก็บไว้เมื่อ $c < 1$ นั่นคือมีการออม (hoarding) เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงของรายได้จึงมีผลต่อดุลการชำระเงินเป็นบวก เพราะค่า $(1 - c)$ เป็นบวก

ถ้า $c > 1$ การลดค่าของเงินจะมีผลทางลบต่อดุลการชำระเงินโดยผ่านดุลการค้า เพราะในกรณีที่มีการว่างงาน การลดค่าของเงินจะมีผลทำให้รายได้เพิ่มขึ้น คนงานมีแนวโน้มบริโภคมากขึ้น มีการขยายการลงทุนมากขึ้น เมื่อความโน้มเอียงในการดูดซึม (c) > 1 การลดค่าของเงินจึงมีผลทำให้ดุลการค้าเป็นลบ

สรุปได้ว่า ถ้า $c < 1$ การลดค่าของเงินจะเป็นนโยบายที่ดี เพราะทำให้รายได้เพิ่มขึ้น และดุลการค้าดีขึ้น

ส่วนในกรณีที่มีการจ้างงานเต็มที่ การลดค่าของเงินแม้ว่าจะไม่ทำให้รายได้เปลี่ยนแปลง แต่จะทำให้ราคาสินค้าเปลี่ยน ซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงต่อการดูดซึม คือ d ทำให้แนวโน้มในการบริโภคลดลง

นอกจากนี้การลดค่าของเงินยังมีผลกระทบโดยตรงต่อการดูดซึม โดยทำให้พฤติกรรมของคนบางกลุ่มในสังคมเปลี่ยนแปลง เช่น

1. เมื่อปริมาณเงินคงที่ และประชาชนยังต้องการถือเงินสดไว้ในปริมาณคงที่ เมื่อราคาสูงขึ้น มีวิธีเดียวที่จะทำได้คือลดการดูดซึมนลง บุคคลบางคนอาจใช้จ่ายมากขึ้นเมื่อราคาสูงขึ้น โดยการขายทรัพย์สินเพื่อให้มีเงินใช้จ่ายใช้สอยมากขึ้น แต่เป็นไปไม่ได้ที่ประชาชนทั้งประเทศจะมีพฤติกรรมเช่นนั้น

2. มีการเปลี่ยนแปลงการผลิต ทำให้คนบางกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น ถ้ารายได้ส่วนใหญ่ตกอยู่กับผู้ประกอบการ การดูดซึมจะลดลง ดุลการค้าจะดีขึ้น แต่ถ้ารายได้ส่วนใหญ่ตกอยู่กับคนงาน การดูดซึมจะเพิ่มขึ้น ดุลการค้าเลวลงและ

3. เมื่อมีการคาดคะเนว่าจะมีการลดค่าของเงินลงไปอีก จะมีการใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าเข้ามากขึ้น ทำให้การดูดซึมเพิ่มขึ้น

วิธีการจ่ายเงิน

การวิเคราะห์ดุลการชำระเงินโดยวิธีการดูดซึม เป็นที่ยอมรับของนักเศรษฐศาสตร์ว่าเป็นการศึกษาดุลการชำระเงินในรูปของรายรับรวมและรายจ่ายรวมในระบบเศรษฐกิจ โดยสัมพันธ์กับนโยบายต่าง ๆ ทางการเงินและการคลัง ซึ่งใช้ในการควบคุมการใช้จ่าย และมีประโยชน์ต่อการปรับดุลการชำระเงินมากกว่าวิธีการใช้ความยืดหยุ่น (elasticities approach) จึงได้มีการพัฒนาการปรับดุลการชำระเงินโดยวิธีการดูดซึม ผู้ที่ทำการพัฒนาคือ Harry G. Johnson โดยเริ่มจาก

$$B = R_f - P_f$$

ให้ B แทนดุลการชำระเงิน

R_f แทนรายรับของผู้พำนักอาศัยในประเทศที่ได้รับจากต่างประเทศ

P_f แทนรายจ่ายของผู้พำนักอาศัยในประเทศที่จ่ายให้กับต่างประเทศ

หรือกล่าวได้อีกอย่างหนึ่ง โดยรวมสมการพื้นฐานของรายรับและรายจ่ายระหว่างผู้พำนักอาศัยในประเทศนั้น จะได้ว่า รายจ่ายทั้งหมดในขณะใดขณะหนึ่งของผู้พำนักอาศัยกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง จะเท่ากับรายรับในขณะนั้น หรือ $P_r = R_r$ จะเขียนสมการดุลการชำระเงินได้ดังนี้

$$B = R_f + R_r - P_f - P_r = R - P$$

สมการที่ได้เป็นการแสดงถึงรายรับรวมและรายจ่ายรวม Johnson เรียกการปรับดุลการชำระเงินโดยวิธีนี้ว่า วิธีการจ่ายเงิน การปรับดุลการชำระเงินตามวิธีนี้ทำได้ 2 ประการ ประการแรกดูจากความสำเร็จทางการเงิน และประการที่สองดูจากความสัมพันธ์ของดุลการชำระเงินกับระดับกิจกรรมในระบบเศรษฐกิจ

ความสำเร็จทางการเงิน ถ้า $P > R$ แสดงว่าดุลการชำระเงินขาดดุล ผู้พำนักอาศัยในประเทศจะลดการถือเงินตราในประเทศ เพราะต้องจ่ายเงินจำนวนหนึ่งไปต่างประเทศปริมาณเงินตราในประเทศจะลดลงจนถึงระดับหนึ่ง ในที่สุดความไม่สมดุลจะปรับตัวโดยอัตโนมัติ นั่นคือ อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น เป็นลักษณะของนโยบายการเงินที่เข้มงวด ทำให้การใช้จ่ายรวมของประชาชนลดลง การปรับตัวในสถานการณ์เช่นนี้จะเกิดขึ้นนานเท่าไร ขึ้นอยู่กับปริมาณทุนสำรองที่ประเทศถือไว้

ส่วนความสัมพันธ์ของดุลการชำระเงินกับระดับกิจกรรมในระบบเศรษฐกิจ ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้พำนักอาศัยในประเทศ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ขาดดุล นั่นคือการศึกษาการปรับดุลการชำระเงินโดยวิธีนี้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของการตัดสินใจที่ทำให้ดุลการชำระเงินขาดดุล 2 ประการ คือ การตัดสินใจแบบ “stock” เป็นการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของหลักทรัพย์ พันธบัตร สินค้าและบริการ และเงินตราในประเทศ ส่วนการตัดสินใจแบบ “flow” เป็นการตัดสินใจใช้จ่ายในปัจจุบันมากกว่ารายรับในปัจจุบัน การขาดดุลที่เกิดจากการตัดสินใจทั้งสองชนิด จะปรากฏอยู่ในบัญชีเดินสะพัดและบัญชีทุน เพราะการตัดสินใจใช้จ่ายมากหรือเปลี่ยนแปลงหลักทรัพย์จะเกี่ยวข้องกับการซื้อสินค้าบริการ และพันธบัตร

ความแตกต่างอย่างสำคัญของการขาดดุลที่เกิดจากการตัดสินใจแบบ stock และ flow คือการขาดดุลจาก stock เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราว ไม่ทำให้พื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศเลวลง ตัวอย่างเช่นการเปลี่ยนจากเงินเป็นสินค้า ทำให้สินค้าเข้าเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเพียงครั้งเดียว การขาดดุลจาก stock อาจใช้ทุนสำรองเข้าแก้ไขได้ ส่วนการขาดดุลจาก flow อาจแสดงถึงการใช้จ่ายในต่างประเทศมากเกินไป จะเกิดขึ้นในระยะเวลาที่นานกว่า ทำให้พื้นฐานทางเศรษฐกิจของประเทศเสียไป ส่วนใหญ่ต้องใช้นโยบายเข้าแก้ไข

ในการวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้นโยบายแก้ไขปัญหาของการขาดดุลจาก flow, Johnson สมมุติว่า เป็นการขาดดุลที่เกิดขึ้นในบัญชีเดินสะพัด ดุลการชำระเงินจึงแสดงในรูปของรายได้ประชาชาติ และการใช้จ่ายภายในประเทศได้ดังนี้ $B = Y - E$ การขาดดุลเกิดขึ้นเมื่อการใช้จ่ายที่แท้จริงสูงกว่ารายได้ที่แท้จริง สมการนี้แสดงถึงความไม่สมดุลภายนอก (ซึ่งเหมือนกับของ Alexander ในการวิเคราะห์โดยวิธีการดูดซึม Johnson ได้เน้นถึงนโยบายสองชนิดในการแก้ไขการขาดดุลของบัญชีเดินสะพัด นั่นคือ นโยบายเพื่อเพิ่มรายได้ และนโยบายเพื่อลดการใช้จ่าย การเพิ่มขึ้นของรายได้ (Y) และการลดลงของการใช้จ่าย (E) จะทำให้ดุลการค้ำดีขึ้น

เนื่องจากรายได้และการใช้จ่ายสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงตัวแปรตัวใดตัวหนึ่งจะมีผลต่ออีกตัวหนึ่งในเวลาต่อมา เช่นเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้การใช้จ่ายเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งมีผลทำให้รายได้เพิ่มขึ้นอีก และเกิดผลสืบเนื่องไปเรื่อย ๆ ผลจากการทำงานของตัวทวีที่ทำให้รายได้เปลี่ยนแปลงอาจไม่เพียงพอที่จะชดเชยผลของการเปลี่ยนแปลงในการใช้จ่าย ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงของรายได้ ไม่จำเป็นต้องทำให้ดุลการค้ำดีขึ้นเสมอไป

เมื่อระดับผลผลิตหรือรายได้เปลี่ยน จะทำให้ระดับการใช้จ่ายในสินค้าและบริการเปลี่ยน ซึ่งทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นไปจากเดิม ดังนั้นเมื่อกำหนดให้ระดับการใช้จ่ายในสินค้าและบริการที่เปลี่ยนแปลง เป็นการเปลี่ยนแปลงจากการใช้จ่ายในผลผลิตของต่างประเทศมาเป็นผลผลิตในประเทศ จะได้อธิบายถึงความแตกต่างระหว่างนโยบายลดการใช้จ่าย (expenditure-reducing policies) และนโยบายเปลี่ยนแนวการใช้จ่าย (expenditure-switching policies)

นโยบายลดการใช้จ่าย การลดการใช้จ่ายรวมในระบบเศรษฐกิจอาจกระทำได้โดยการใช้นโยบายการเงินและการคลังอย่างเข้มงวด และการควบคุมด้านอื่น ๆ อย่างไรก็ตามการใช้นโยบายดังกล่าวยังขึ้นอยู่กับระดับการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจ ถ้าระบบเศรษฐกิจในขณะนั้นมีภาวะการจ้างงานเต็มที่และมีภาวะเงินเฟ้อ นโยบายการลดการใช้จ่ายจะมีผลต่อการควบคุมภาวะ

เงินเพื่อ ถ้าประเทศมีการว่างงาน การลดการใช้จ่ายจะมีผลต่อการผลิตในประเทศ ผลทางด้านเงินฝืดจะมีมากขึ้น

ส่วนนโยบายเปลี่ยนแนวการใช้จ่าย ลักษณะของการใช้นโยบายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือนโยบายที่มีผลกระทบต่อสินค้าและบริการโดยทั่วไป และนโยบายที่มีผลกระทบต่อสินค้าและบริการเฉพาะอย่าง นโยบายแรกคือการลดค่าของเงิน ทำให้ราคาสินค้าและบริการเปลี่ยน โดยมีจุดประสงค์เพื่อเปลี่ยนแนวการใช้จ่ายจากผลผลิตต่างประเทศมาเป็นผลผลิตในประเทศ นโยบายที่สองคือ การควบคุมการค้าระหว่างประเทศ การควบคุมดังกล่าวคือ การควบคุมสินค้าเข้า เพื่อทำให้มีความต้องการสินค้าในประเทศเพิ่มขึ้น ลดความต้องการสินค้าจากต่างประเทศ

ลักษณะที่สำคัญของนโยบายเปลี่ยนแนวการใช้จ่าย คือการเปลี่ยนจากความต้องการสินค้าในต่างประเทศมาเป็นความต้องการสินค้าในประเทศ เพื่อเพิ่มความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการของประเทศ ถ้าระบบเศรษฐกิจมีการว่างงาน การเปลี่ยนแนวการใช้จ่ายจะทำให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น และดุลการชำระเงินดีขึ้น แต่ถ้าระบบเศรษฐกิจมีการจ้างงานเต็มที่ ไม่สามารถเพิ่มผลผลิตได้อีก การใช้นโยบายเปลี่ยนแนวการใช้จ่ายจะกระทำไม่ได้โดยการลดระดับการใช้จ่ายจริงลงพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแนวการใช้จ่าย หรือใช้นโยบายเปลี่ยนแนวการใช้จ่ายโดยยอมให้เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้น

คำถามบทที่ 6

1. ในการปรับดุลการชำระเงินโดยการดูดซึม การลดค่าของเงินจะมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงในการดูดซึมอย่างไรบ้าง
2. การปรับดุลการชำระเงินโดยวิธีการดูดซึมให้ผลแตกต่างกันหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกรณีในประเทศ อยู่ในภาวะการว่างงานกับภาวะที่มีการจ้างงานเต็มที่
3. ความโน้มเอียงในการดูดซึมมีความสำคัญเพียงใดในการปรับดุลการชำระเงินโดยวิธีการดูดซึม
4. จงอธิบายถึงการปรับดุลการชำระเงินโดยวิธีการจ่ายเงิน โดยผ่านทางทางการเงิน
5. จงอธิบายถึงการปรับดุลการชำระเงินโดยวิธีการจ่ายเงิน เมื่อสาเหตุของการขาดดุล เกิดจากการตัดสินใจแบบ stock และ flow
6. นโยบายการลดการใช้จ่าย และนโยบายการเปลี่ยนแนวการใช้จ่ายมีบทบาทอย่างไรในการปรับดุลการชำระเงินโดยวิธีการจ่ายเงิน
7. จงอธิบายถึงความแตกต่างหรือความคล้ายคลึงกันของการปรับดุลการชำระเงินโดยวิธีการดูดซึม และวิธีการจ่ายเงิน

หนังสืออ่านประกอบบทที่ 6

- Frenkel, Jacob A. and Johnson, Harry G. **The Monetary Approach to the Balance of Payments.** Toronto and Buffals : University of Toronto Press, 1980.
- Kreinin, Mordechi E. **International Economics : A Policy Approach.** 3rd. ed. New York : Har-cow Brace Javanovich, Inc., 1979.
- Salvatore, Dominick. **International Economics.** New York : Macmillan Publishing Company, 1983.
- Scammell, W.M. **International Trade and Payments.** New York : St. Martin's Press, Inc., 1974.
- Sodersten, Bo. **International Economics (2nd ed.).** New York : The Macmillan Press Ltd., 1980.